

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Korwin Wawrzyniec

Author: Dariusz Rott

Citation style: Rott Dariusz. (2005). Korwin Wawrzyniec. W: J. Lyszczyzna, D. Rott (red.), "Słownik pisarzy śląskich. T. 1" (S. 72-75). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Książka polska we Wrocławiu w XVIII wieku. Wrocław 1975, s. 38, 133, 278—279, 294; *Bibliografia piśmiennictwa polskiego na Śląsku XVII i XVIII wieku*. „Śląski Korbut”. Red. J. Zaremba. Wrocław 1980, s. 126—127.

Teresa Banaś

KORWIN WAWRZYNIC, Laurentius Corvinus Novoforensis, Laurentius Bartholomei De Novo Foro, Lorenz Rabe, Raabe (ok. 1470—1527).

Urodził się w Środzie Śląskiej (Neue Markt, Novum Forum). Był wychowankiem i wykładowcą Akademii Krakowskiej, rektorem szkół we Wrocławiu i Świdnicy, poetą nowolacińskim, pedagogiem, geografem, autorem dzieła o wersyfikacji, pisarzem miejskim, miłośnikiem filozofii neoplatonńskiej i Erazma z Rotterdamu. Należał, oprócz m.in. Jana z Głogowa, Michała Falkenera, Zygmunta Gossingera, Jerzego z Legnicy i Ambrożego Moibana, do pierwszego pokolenia humanistów śląskich.

Nic pewnego nie potrafimy powiedzieć o pierwszych latach życia Corvinusa. Jego ojciec — Bartłomiej Rabe — był mieszczaninem, rajcą miejskim, ławnikiem i starszym cechu kuśnierzy. Korwin ukończył najpewniej szkołę parafialną w rodzinnej Środzie Śląskiej, a w semestrze letnim 1484 r. zapisał się w metrykę Akademii Krakowskiej, gdzie studiował na wydziale nauk wyzwolonych. Dwa lata później uzyskał stopień bakałarza, a w 1489 — magisterium. Okres jego studiów w Krakowie przypadł na lata rozkwitu Akademii Krakowskiej. Przybywali tutaj licznie po naukę młodzieńcy m.in. z Polski, Niemiec, Węgier, Szwajcarii, Anglii. Krakowska wszechnica stała się w XV i XVI w. kolebką humanizmu śląskiego. W latach 1400—1525 studiowało w Krakowie około 3500 Ślązaków (na ogółem 25 tys. scholarów).

Na Akademii Korwin wykładał jako *docens extraneus non de facultate* (docent bez katedry) w latach 1489—1494 m.in. astronomię, filozofię, geografę, literatury klasyczne (grecką i rzymską) i retorykę. Korwin był pierwszym na ziemiach polskich wykładowcą geografii, a na swych zajęciach, prowadzonych metodą pogładową, wykorzystywał mapy. Był autorem powstałego w kręgu myśli Klaudiusza Ptolemeusza podręcznika *Cosmographia* (*Kosmografia*), który opublikował w Bazylei jego uczeń Heinrich Babel, podręcznika metryki i wersyfikacji łacińskiej pt. *Carminum structura* (Kraków 1496), w którym wykład ilustrował własnymi utworami poetyckimi, a także podręcznika retoryki i zbioru

wskazówek stylistycznych opartych na wzorcach prozy Cycerona i poezji Horacego, ułatwiających tworzenie poprawnych zdań i zwrotów łacińskich, zatytułowanego *Hortulus elegantiarum* (Kraków 1503). O jego popularności świadczyć może fakt, że do 1520 r. notujemy 25 wydań. Jeszcze większą popularnością cieszył się podręcznik poprawnej łaciny *Latinum idioma* (Lipsk ok. 1500), który do 1537 r. doczekał się około 40 wydań. Do grona krakowskich uczniów Korwina należeli Heinrich Babel, Rudolf Agricola Młodszy i Franciszek Faber z Otmuchowa. W Krakowie należał Korwin do uczniów i bliskich przyjaciół wędrownego humanisty niemieckiego, komentatora Platona, Cycerona i Horacego, udekorowanego przez cesarza laurem poetyckim — Konrada Celtisa (1459—1508), właściwe nazwisko Pickel. Był członkiem założonego przez Celtisa stowarzyszenia dyskusyjno-literackiego *Sodalitas Litteraria Vistulana* (Nadwiślańskie Towarzystwo Literackie).

Humanista ze Środy Śląskiej powrócił z Krakowa na swój rodzinny Śląsk — najpierw w 1494 r. do Świdnicy, a w 1496 r. do Wrocławia, gdzie został rektorem szkoły św. Elżbiety. Szkołę tę nowy rektor ożywił prądami nowej epoki, z którymi zapoznał się podczas pobytu w Krakowie, i zreformował w duchu humanistycznym. Korwin dbał o wszechstronne kształcenie swoich uczniów, doceniał m.in. rolę teatru szkolnego. Potwierdza to m.in. wystawienie 1 kwietnia 1500 r. komedii Terencjusza *Eunuchus* (*Eunuch*), a w dwa lata później — komedii Plauta *Aulularia* (*Skarb*). Oba spektakle Korwin wystawiał wraz z uczniami podczas karnawału w ratuszu miejskim we Wrocławiu. W mieście tym od około 1503 r. uczestniczył w spotkaniach śląskich humanistów, którzy zbierali się najczęściej w domu kanonika wrocławskiego Zygmunta Gossingera (*Fusiliusa*). W 1503 r. pojął za żonę bogatą patrycjuszkę wrocławską Annę Münsterberg, z którą nie miał dzieci. Jeszcze w Krakowie Korwin poznał Mikołaja Kopernika, studiującego tam w latach 1491—1494, a przyjaźń ta przyczyniła się do zaproszenia Korwina do Torunia w 1506 r., gdzie został pisarzem miejskim. Powrót z Torunia do Wrocławia po dwóch latach zaowocował utworem *Wiersz Wawrzyńca Korwina* [...], w którym żegna ziemię pruską [...]. Korwin zamieścił w nim pochwałę Kopernika oraz poetycki wykład jego teorii (na ponad 30 lat przed opublikowaniem dzieła *O obrotach sfer niebieskich!*). Wracając z Torunia do Wrocławia w czerwcu 1508 r., śląski humanista zabrał ze sobą *Listy* Teofilakta Symokatty, pisarza bizantyjskiego żyjącego w pierwszej połowie VII w.,

w przekładzie Mikołaja Kopernika. Korwin przy pomocy swoich krakowskich znajomych i znanego drukarza Jana Hallera doprowadził do wydania *Listów*. We Wrocławiu został Korwin pisarzem miejskim.

Gdy 18 kwietnia 1518 r. rozpoczęły się uroczystości weselne Zygmunta Starego i Bony, zaślubinom towarzyszył... turniej poetycki. Lista twórców, którzy „stąpili w wierszowe szranki”, była imponująca. Znaleźli się wśród nich m.in. Kasper Ursinus Velius, Rudolf Agricola, wybitni przedstawiciele poetów polsko-łacińskich — Andrzej Krzycki i Jan Dantyszek. Korwin przedstawił dwa utwory: *Epitalamium* oraz wiersz *Ad Famam (Do Sławy)*. Dzisiaj nie wiemy już, czy młodej parze najbardziej spodobał się panegiryczny portret króla, pochwały na cześć Bony (poeta stwierdzał, iż razem z nią do Polski przybyły muzy), czy może poetycka wersja legendy o smoku wawelskim, wykorzystana w utworze. W nagrodę za zwycięstwo śląski poeta otrzymał od króla cenny pierścień.

W ostatnich latach swojego życia Korwin propagował myśl reformacyjną, m.in. biorąc udział w 1524 r. w dyspucie między katolikami a luteranami w kościele św. Doroty. Rok wcześniej, gdy miasto Wrocław przejęło od władz kościelnych opiekę nad biednymi, kierowanie tą działalnością powierzono Korwinowi. Zmarł 21 lipca 1527 r. we Wrocławiu.

Najpopularniejszym i najczęściej cytowanym utworem poetyckim Korwina pozostaje do dzisiaj *Oda saphica endecasyllaba dicolos tetraastrophos de Polonia et eius metropoli Cracovia (Oda saficka o Polsce i jej stolicy Krakowie)*. Na uwagę zasługują także: *Pindaricum anapesticum in natum solum quod Novum Forum perhibetur (Anapest według Pindara o ziemi rodzinnej, która nazywa się Nowym Targiem)* — pierwsza poetycka topografia miasta śląskiego napisana ręką Ślązaka — oraz *Silesiae descriptio compendiosa (Opis Śląska)*. Juliusz Nowak-Dłużewski widział w Korwinie prekursora poezji regionalnej. Janusz Pelc dokonał sugestywnego porównania humanisty ze Środy Śląskiej z najwybitniejszym humanistą polskiego renesansu, pisząc: „Korwin [...] i Kopernik [...] wykazywali tak typową dla ludzi renesansu rozległość i wszechstronność zainteresowań. Obaj poświęcali czas pracom literackim, obaj prowadzili badania naukowe — sięgali w nich swoimi zainteresowaniami szeroko — dążąc do poznania ziemi (geografia) i wszechświata (astronomia)”.

Bibliografia

K. Mecherzyński: *Wawrzyniec Korwin z Nowego Targu. Poeta śląski z końca XV w.* Kraków 1878; G. Bauch: *Laurentius Corvinus, der Breslauer Stadtschreiber und Humanist.* „Zeitschrift des vereins für Geschichte und Altertum Schlesiens”. 1883, Bd. 17; H. Barycz: *Wawrzyniec Corvinus.* W: *Polski słownik biograficzny.* T. 4. Red. W. Konopczyński. Kraków 1938; H. Sadowska: *Wawrzyniec Korwin (ca 1465—1527). Humanista ze Środy Śląskiej.* W: *Studia z dziejów Środy Śląskiej, regionu i prawa średzkiego.* Red. R. Gładkiewicz. Wrocław 1990; D. Rott: *Wawrzyniec Korwin. Wczesnorennesansowy humanista śląski.* Katowice 1997.

Dariusz Rott

KRAUTWALD WALENTY (1490—1545), śląski humanista, filolog klasyczny, bibliofil; autor dzieł teologicznych i historycznych.

Walenty Krautwald pochodził z nyskiej rodziny mieszczańskiej. Po ukończeniu szkoły parafialnej przy kościele św. Jakuba w Nysie podjął naukę na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w latach 1506—1507 (1509?) studiował języki klasyczne (m.in. pod kierunkiem doskonałych greclistów — Sycylińczyka Jana Sylwiusza de Matthio i Konstantego Clarettiego). Jako jeden z pierwszych w Krakowie opanował grekę, a także początki języka hebrajskiego; zdobywał również wiedzę matematyczną i astronomiczną. Po powrocie do rodzinnej Nysy objął w 1509 r. rektorat szkoły kolegiackiej. Urząd ten piastował zapewne do 1514 r. Dzięki działalności Krautwalda Nysa stała się jednym z najprężniejszych ośrodków humanistycznych na Śląsku, w którym nauczano języków klasycznych; przeszli przezeń tak wielcy humaniści śląscy, jak Franciszek Faber, Ambroży Moiban, Jerzy Logus czy Jan Lang. Krautwald dał się poznać również jako bibliofil; w jego doborowej kolekcji znajdował się m.in. pierwszy na Śląsku egzemplarz *Pochwały głupoty* Erazma z Rotterdamu. W 1514 r. przeniósł się do Wrocławia, gdzie został notariuszem w kancelarii biskupa Jana Turzona. W stolicy Śląska Krautwald włączył się do kręgu humanistów, stając wśród jego najradykałniejszych przedstawicieli. Gdy nauka Lutra dotarła do Wrocławia, Krautwald szybko ją zaakceptował, przechodząc w 1522 r. na protestantyzm. Rok później, pod wpływem księcia legnicko-brzeskiego Fryderyka II, przeniósł się do Legnicy, gdzie został lektorem teologii i objął związaną z tą funkcją kanonię przy kościele św. Grobu. W Legnicy Krautwald poznał radykalnego reformatora Kaspara Schwenckfelda i przystąpił do powstałego wokół niego ugrupowa-